

2014-10-08 Nr. 5R-114

NACIONALINIS
ŽMOGAUS TEISIŲ
GYNIMO CENTRAS

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro
Generalinei direktorei
p. Teresei Birutei Burauskaitei

PRAŠYMAS

Vilnius

:

2014m. spalio 7 d.

DĖL KARIO SAVANORIO STATUSO ANTANUI KRAUJELIUI (SIAUBŪNUI) PANAIKINIMO

1997 m. gruodžio 17 d. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro (toliau – LGGRTC) Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija (toliau – Komisija) A. Kraujeliui pasiūlė suteikti kario savanorio statusą. Šis statusas buvo suteiktas LGGRTC generalinio direktoriaus 1997 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. 166. Vėliau, LGGRTC rekomendavus, 1998 m. gegužės 19 d. dekretu Nr. 72 Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus Antaną Kraujelį apdovanojo Vyčio Kryžiaus Ordino Komandoro kryžiumi.

Mūsų manymu, tai padaryta, neatsižvelgus į faktus apie A. Kraujelio veiklą, taikių gyventojų žudymą, kuo A. Kraujelis pažemino partizaninio pasipriešinimo vardą. Pažymėtina, kad tuo metu galiojusios Įstatymo redakcijos 1 straipsnio 2 dalis taip pat draudė suteikti šį statusą asmenims, nusikaltusiems žmoniškumui, žudžiusiems taikius gyventojus.

LGGRTC 2011 m. liepos 25 d. rašte Nr. 10R-12 nurodė, kad žiniasklaidoje pasirodžius kontraversiškiems A. Kraujelio asmenybės vertinimams, *LGGRTC pradėjo papildomą jo veiklos tyrimą*. Nuo šio pakartotinio tyrimo pradžios jau yra praėję 3 metai, tačiau šio tyrimo išvados nepaskelbtos iki šiol.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos pasipriešinimo 1940–1990 m. okupacijoms dalyvių teisinio statuso įstatymo (toliau – Įstatymas) 6 straipsnio 1 dalies 4 punktu ir 2 dalies 1 punktu, **prašome panaikinti kario savanorio statusą Antanui Kraujeliui (Siaubūnui) dėl šių priežasčių:**

1. Lietuvos ypatingajame archyve (f. K-1, ap. 58, b. 47478/3) yra dokumentų, liudijančių, kad A. Kraujelis nužudė 11 civilių gyventojų.

2. 2007 m. liepos 26 d. Utenos rajono apylinkės teisme, teisėjai J. Skacevičienei atliekant liudininkų apklausą, į prokuroro Ramūno Bačiulio klausimą, kiek taikių žmonių nužudė A. Kraujelis, jo sesuo Janina Šyvokienė paliudijo, kad, kiek jai žinoma, Kraujelis nužudė apie 11 žmonių. Jos teigimu, Sadkūną ir Gečius tai tikrai jis nužudęs.

3. Juozas Ruzgus savo pareiškime aukščiau minėtai Komisijai, prašydamas A. Kraujeliui suteikti kario savanorio statusą, taip pat pažymi, kad A. Kraujelis yra žudęs, tik, jo manymu, nužudęs mažiau nei 11 civilių asmenų.

4. Šiuo metu yra liudijimų, kad A. Kraujelis yra nužudęs daugiau, nei 11 civilių asmenų.

5. Rezonansinis yra partizanų rėmėjų Leokadijos (kuri jos nužudymo metu laukėsi – buvo 9 nėštumo mėnuo) ir Prano Gečių nužudymas 1949 m. lapkričio 5 d. jų vaikų akivaizdoje. Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija rašte Gečių dukrai R. Klimavičienei šį faktą taip pat patvirtino. Rašte, be kita ko, rašoma, kad „Gečių šeima nužudyta partizanams M. Urbonui ir A. Kraujeliui įtarus, kad jie išdavė MGB darbuotojams partizanų slėptuvę“. LGGRTC 2011 m. liepos 25 d. raštu Nr. 10R-12 taip pat pripažįstamas šis nužudymo faktas.

6. Tame pačiame LGGRTC 2011 m. liepos 25 d. rašte teigiama, jog vėliau paaiškėjo, kad Leokadija ir Pranas Gečiai neišdavė partizanų, ir jiems 2005 m. birželio 23 d. buvo suteiktas laisvės kovų dalyvių teisinis statusas. LGGRTC iš naujo nevertino juos nužudžiusių asmenų statuso, nors, paaiškėjus tokiems faktams, privalėjo tai daryti. Taigi iš LGGRTC 2011 m. liepos 25 d. rašto ir jo priedų matome, kad A. Kraujelio įvykdyti nužudymai nebuvo tirti prieš jam suteikiant kario savanorio teisinį statusą.

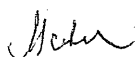
Minėto Įstatymo 6 straipsnio 2 dalies 1 punktą nustato, kad kario savanorio statusas nepripažįstamas asmenims, kurie „įvykdė karo nusikaltimus, nusikalto žmoniškumui, įsakė žudyti ar žudė taikius gyventojus arba dalyvavo darant šiuos nusikaltimus“.

Esame tikri, kad Komisija ne kartą yra priėmusi sprendimus, atsižvelgdama į archyvuose esamus duomenis tiek apie asmenų darytus karo nusikaltimus, tiek apie kitas aplinkybes, dėl kurių atsisakoma suteikti kario savanorio statusą pagal minėto įstatymo 6 straipsnio 2 dalies 1-5 punktus.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. lapkričio 11 d. nutarimu Nr. 1244 patvirtintų Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos nuostatų 4 punktą nustato, kad „Komisijos pareigos yra objektyviai ir

detaaliai nagrinėti visus šaltinius, [...] ir priimti motyvuotas išvadas dėl kario savanorio [...] teisinio statuso pripažinimo ar nepripažinimo“. 12-14 punktai nustato, kad „kario savanorio teisinis statusas pripažįstamas LGGRTC generalinio direktoriaus įsakymu“. Tuo atveju, „jeigu atsiranda papildomų duomenų, dėl kurių galėtų pasikeisti komisijos išvada, centro generalinis direktorius grąžina komisijai asmens, pretenduojančio gauti kario savanorio, laisvės kovų dalyvio ar nukentėjusio asmens teisinį statusą, bylą svarstyti kartotinai. Komisija kartotinai svarsto bylą ir pateikia centrui išvadą dėl kario savanorio, laisvės kovų dalyvio, nukentėjusio asmens teisinio statuso pripažinimo ar nepripažinimo per 3 mėnesius nuo bylos grąžinimo dienos“. Komisijos darbo reglamento 22 punkte nurodoma, jog „paaiškėjus, kad yra neteisėtai pripažintas kario savanorio, laisvės kovų dalyvio ar nukentėjusio asmens teisinis statusas, Komisijos posėdyje priimamas sprendimas siūlyti Centro generaliniam direktoriui savo įsakymą dėl šio teisinio statuso pripažinti netekusiu galios.“

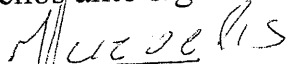
Šios teisės aktų nuostatos suteikia Komisijai ir LGGRTC teisę ir pareigą iš naujo tirti kario savanorio statuso suteikimo A. Kraujeliui pagrįstumą bei priimti atitinkamus sprendimus.

Aloyzas Sakalas

Nacionalinio žmogaus teisių gynimo centro prezidentas

Kovo 11 dienos akto signataras

Jurgis Jurgelis

Kovo 11 dienos akto signataras